

15

**İngiliz ve Amerikan
Basınında Pontus Rumları
ve Ankara
Hükûmeti**

**The Greeks of Pontus and
the Ankara
Government in the
British and American Press**

Merve Doğan Kader

İngiliz ve Amerikan Basınında Pontus Rumları ve Ankara Hükûmeti

*Merve Doğan Kader**

Özet

Osmanlı Devleti Birinci Dünya Savaşı'ndan 30 Ekim 1918'de Mondros Ateşkes Antlaşması ile çekilmiştir. Ancak bundan sonra İtilaf devletleri mütarekenin 7. ve 24. maddelerini bahane göstererek Osmanlı Devleti topraklarını işgale devam etmişlerdir. Bu süreçte İstanbul Hükûmeti İtilaf devletlerinin işgalleri karşısında bir direnişin mümkün olmadığını düşünmesine rağmen Anadolu'da Mustafa Kemal Paşa önderliğinde Millî Mücadele hareketi başlamıştır. 23 Nisan 1920'de Ankara'da açılan Türkiye Büyük Millet Meclisi ise işgal altındaki Türk milletinin gerçek temsilcisi olmuştur. Millî Mücadele'yi yöneten Ankara Hükûmeti, 30 Ağustos 1922'de büyük bir zaferle düşmanı yurttan atmayı başarmıştır. Bahsi geçen bu süreç hiç de kolay olmamıştır. Çünkü Ankara, bu süreçte sadece Yunanlılara ve diğer İtilaf devletlerine karşı savaşmamış ayrıca dâhilde pek çok sorunla uğraşmıştır. Bunların en önemlilerinden birisi de şüphesiz ki Pontus meselesidir. Dâhildeki Pontus isyanı İtilaf devletlerinden de destek bulmuştur. Ayrılıkçı Rumların faaliyetleri, Kurtuluş Savaşı'nın en kritik günlerinde üst seviyeye ulaştığı için 9 Aralık 1920'de Merkez Ordusu kurulmuştur. Kendilerine karşı bir ordu kurulmasından da anlaşılacağı üzere Pontus bir iç isyandan ziyade Kurtuluş Savaşı'nın Kuzey Cephesi görünümündedir. Ayrıca Ankara'nın dâhilde uğraştığı bu isyan dönemin İngiliz ve Amerikan basınında da yer almıştır. Pontus devletinin kurulmasını hedefleyen Rumlar yabancı basına mektuplar göndererek Anadolu'da kendileri lehine bir müdahaleyi davet etmişlerdir. Bu kapsamda Merkez Ordusu'nun faaliyetleri dâhil kendilerine karşı alınan her önlemler özellikle İngiliz ve Amerikan basınına ulaştırmışlardır. Ayrılıkçı Rumlar amaçlarına ulaşmada başarılı olamasa da faaliyetleri 1923 yılı başlarına kadar devam etmiştir. Bu çalışmada 1919 ve 1923 yılları boyunca Pontus meselesinin İngiliz ve Amerikan basınına yansımaları incelenmiştir. Ayrıca Ankara Hükûmeti'nin ayrılıkçı Rumlarla mücadele ederken özellikle yabancı basında maruz kaldığı linç politikası aktarılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Ankara Hükûmeti, Millî Mücadele, Pontus, Rumlar, Amerika Basını, İngiliz Basını

* Dr., Biruni Üniversitesi, mervedogann[at]biruni.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8486-2403

The Greeks of Pontus and the Ankara Government in the British and American Press

Abstract

The Ottoman Empire withdrew from the First World War on October 30, 1918, with the Armistice of Mondros. The Entente states continued to occupy the lands of the Ottoman Empire by using the 7th and 24th articles of the armistice as an excuse. In this process, although the Istanbul Government thought that resistance against the occupation of the Entente states was not possible, the National Struggle movement started in Anatolia under the leadership of Mustafa Kemal Pasha. On April 23, 1920, the Grand National Assembly of Türkiye opened in Ankara and became the true representative of the Turkish nation under occupation. The Ankara Government, which led the National Struggle, succeeded in expelling the enemy from the country with a great victory on August 30, 1922. This process was not easy at all. On the one hand, the Ankara Government fought against the Greeks and other Entente states, and on the other hand, it dealt with many problems within the country. One of the most important of these is undoubtedly the Pontus issue. Domestically, the Pontic revolt also found support from the Entente states. Since the activities of the Greek separatists reached the highest level during the most critical days of the War of Independence, the Central Army was established on December 9, 1920. Pontus was not just an internal rebellion, but a problem of the Northern Front of the War of Independence, and so an army was raised against them. In addition, this rebellion, which Ankara was dealing with in its internal affairs was also covered in the British and American press. Aiming to establish a Pontic state, the Greeks sent letters to the foreign press and invited them to intervene in Anatolia in their favor. They communicated every measure taken against them, including the activities of the Central Army, especially to the British and American press. Although Greek separatists were not successful in achieving their goals, their activities continued until early 1923. In this chapter, the reflections of the Pontus issue in the British and American press between 1919 and 1923 are analyzed. The lynching policy that the Ankara Government was subjected to in the foreign press while fighting against the Greek separatists was also analyzed.

Keywords

Ankara Government, National Struggle, Pontus, Greeks, American Press, British Press

1. Giriş

Ankara Hükûmeti kuruluşunun ilk gününden itibaren bir yandan askerî bir yandan siyasi bir mücadele vermiştir. Aslında bu mücadele Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a çıkışıyla başlamış, Temsil Heyetiyle kurumsallaşmış ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 23 Nisan 1920'de açılışıyla yeni bir kimliğe bürünmüştür. Dolayısıyla Millî Mücadele'nin yönetim merkezi olan Ankara bu süreçte büyük öneme sahiptir. Konumu, Anadolu'ya yayılan yolların kavşağında oluşu ve dönemin iletişim aracı olan telgraf ağında bir ara merkez olması şehrin merkez olarak seçilmesinde önemlidir. Bu dönemde Ankara Hükûmeti'nin uğraştığı pek çok sorundan bir tanesi iç isyanlardır. Bilindiği gibi ayrılıkçı Rumlar Pontus devleti kurabilmek Birinci Dünya Savaşı'nda Rus işgallerini fırsat bilip isyan çıkarmıştır. Mondros Ateşkesi ise Rumlar için başka bir umut doğurmuştur. Özellikle Paris Barış Konferansı'na (18 Ocak 1919-20 Ocak 1920) gönderdikleri çeşitli heyetler pek çok faaliyette bulunmuştur. Onların faaliyetleri arasında dönemin Avrupa ve Amerika basınına etkileme gibi amaçları da vardır. Ayrılıkçı Rumların 1919 yılındaki faaliyetleri karşısında Karadeniz'in Müslüman halkı mağduriyete uğramıştır. Mustafa Kemal Paşa'nın 3. Ordu Müfettişi olarak Samsun'a gidişi ve Millî Mücadele'nin başlamasıyla ayrılıkçı Rumlar faaliyetlerini bir kat daha artırmıştır.

TBMM'nin açılması ve Millî Mücadele'nin Ankara'dan yönetilmeye başlamasıyla ayrılıkçı Rumlara karşı Merkez Ordusu'nun kurulması dâhil önlemler alınmıştır. Bu süreçte Pontusçu Rumların özellikle İngiliz ve Amerikan basınına gönderdiği mektuplar yabancı basında Karadeniz'deki ayrılıkçı Rumlar lehine bir ajitasyon propagandası başlatmıştır. Bu durum Millî Mücadele'nin en zorlu günlerinde Ankara Hükûmeti'ne karşı yabancı basında linç politikasına sebep olmuştur. Millî Mücadele boyunca ayrılıkçı Rumların Karadeniz Bölgesi'ndeki faaliyetleri pek çok esere konu olmuştur.¹ Bu değerli çalışmalar genellikle Osmanlı Devleti'nin arşiv belgeleriyle Pontus meselesini ana hatlarıyla ortaya koymuştur. Bunun yanında İngiliz arşiv belgeleri kullanılarak oluşturulan² veya Pontus

¹ Mahmut Goloğlu, *Anadolu'nun Millî Devleti Pontus*, Ankara: Goloğlu Yayınları, 1973; Önder Duman, *Emperyal Bir Araç Olarak Rum-Pontus Sorunu (1908-1918)*, Ankara: Berikan Yayınevi, 2017; Mesut Çapa, *Pontus Meselesi: Trabzon ve Giresun'da Millî Mücadele*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, 1993; Nuri Yazıcı, *Millî Mücadele'de (Canik Sancağında) Pontusçu Faaliyetler (1918-1922)*, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1989; Hadiye Yılmaz, *Arşiv Belgeleri Işığında Pontus Meselesi*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, 2010; Tuğba Eray Biber, *Karadeniz Rumları ve Yunanistan*, İstanbul: Yeditepe Yayınları, 2016; Veysel Usta, *Başlangıçtan Günümüze Pontus Sorunu*, Trabzon: Serander Yayınları, 2007; Ali Güler, *Sorun Olan Yunanlılar ve Rumlar*, 2. Baskı, Ankara: Araştırma dizisi, 2007; Rahmi Doğanay, *Millî Mücadele'de Karadeniz (1919-1922)*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, 2001; Mustafa Balcioğlu, *İki İsyân (Koçgiri, Pontus) Bir Paşa (Nurettin Paşa)*, Ankara: Babil Yayıncılık, 2003.

² Merve Doğan Kader, "İngiliz ve Türk Osmanlı Belgelerinde Karadeniz'deki Çetecilik Faaliyetleri (1914-1922)", Doktora Tezi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, 2021.

meselesinin yabancı basına yansımalarını³ değerlendiren çalışmalar da mevcuttur. Bu çalışmada ise mevcut literatürden farklı olarak 1919 ve 1923 yılları boyunca Pontus Meselesinin İngiliz ve Amerikan basınına yansımaları incelenmiş, Ankara Hükûmeti'nin ayrılıkçı Rumlarla mücadele ederken özellikle yabancı basında maruz kaldığı linç politikası aktarılmıştır.

2. İngiliz ve Amerikan Basınında Pontus Rumları ve Ankara Hükûmeti

2.1. 1919-1920 Yıllarında Pontus Meselesinin İngiliz ve Amerikan Basınına Yansımaları

Mondros Ateşkesi ve Paris Barış Konferansı sürecindeki gelişmeler, Karadeniz Bölgesi'nde Millî Mücadele Dönemi'nde yaşanan olayların zeminini hazırlamış ve önemli etkilerde bulunmuştur. Bu süreçte İtilaf devletlerinin toprakları Trabzon'a uzanan Ermeni devleti planı Rumları harekete geçirmiştir. Gerek Avrupa'da yaşayan Rumların gerekse Karadeniz Bölgesi'nde yaşayan Rumların, Pontus devleti kurulması için faaliyetleri, Karadeniz Bölgesi'ndeki asayişî etkilemiştir. İtilaf devletlerinin dikkatini bölgeye çekebilmek isteyen Rumlar dâhilde çeteciliği etkin bir silah olarak kullanmıştır. Rumlar amaçlarına, İngiliz birliklerinin Samsun ve Merzifon'a gönderilmesiyle bir nebze ulaşmışlardır. Bu sebeple İngilizlerin desteği Rumlar için oldukça önemli olmuştur. Diğer yandan bölgede kurulması düşünülen Ermeni devleti için Amerikan mandası fikri Rumlar için Amerikan halkının desteği noktasında önemliydi. Çünkü Paris Barış Konferansı görüşmelerinde kurulması düşünülen Ermeni devletinde Pontus Rumlarına ayrıcalıklı ve özerk bir statü planlanmıştı. Bu noktada Amerika'da ve Avrupa'da yaşayan Rumlar basın aracılığıyla bir propagandaya başlamıştır.⁴

1919 yılında İngiliz ve Amerikan gazetelerinde Karadeniz'deki Rumlarla ilgili olarak daha çok Birinci Dünya Savaşı ve İttihat ve Terakki Hükûmeti'nin politikalarına göndermeler mevcuttur. Örneğin İngiliz gazetelerinden *The Newcastle Daily Chronicle*'ın 22 Şubat 1919'da yayımladığı haberinde Rum yerlilere zulüm yapıldığı iddia edilmektedir. Reuter haber ajansına Batum'dan gelen bilgiler Kafkas ve Pontus Rumlarını Türklerin teslimiyetine bırakmanın trajik olacağı yönündeydi. Bir yandan dağıtılan silahlı Türk birlikleri, diğer yandan Jön Türkler, özellikle General Halil Paşa Hristiyanlara karşı sistematik bir imha harekâtı benimsemiştir. Trabzon yakınındaki 8000 nüfuslu Rum köyü Santa'daki Rumlar ise köyün doğal konumundan faydalanarak direnmekteydiler.⁵ Benzer haberler Amerikan gazetelerinde de yayımlanmıştır.⁶

³ Yüksel Küçükler, *Tarihi Arka Planıyla Pontus Meselesi ve Yabancı Basına Yansımaları*, Ankara: TTK Yayınları, 2019.

⁴ Doğan Kader, "İngiliz ve Türk", s.142-152.

⁵ *The Newcastle Daily Chronicle* "Turkish Oppression in Asia Minor", 22 Şubat 1919, s.4.

⁶ *Honolulu Star-Bulletin* "Turks Massacre Greeks", 4 Şubat 1919, s.16.

Gerçekte ise haberlerin aksine Karadeniz Rumları Türk birliklerinin dağıtılmasını fırsat bilerek Türk halkına karşı saldırıya geçmişlerdi. Bu noktada Santa Rumları ise oldukça aktiftir öyle ki içlerinden ünlü çete lideri Köroğlu Efkalidis'in 160 kişilik çetesi Gümüşhane'nin Santa (Dumanlı) köyü civarlarında Müslümanlara karşı yağma ve katliamda başı çekmekteydi.⁷

1919 yılında yukarıdaki haberlerden başka bazı İngiliz ve Amerikan gazetelerinde Karadeniz Rumları adına Paris Barış Konferansı'nda faaliyetlerde bulunan Constantin-Jason G. Constantinides'in ve S. O'conomos'un iddiaları yer almıştır. Bu iki isim 21 Şubat 1919'da bir bildiri hazırlayıp İngiltere Dışişleri Bakanlığına göndermiştir.⁸ Yazdıkları bildiri 3 Mart 1919 tarihli *The Guardian* gazetesinde de yer almıştır. Habere göre kendilerini Pontus delegeleri olarak adlandıran bu iki isim Barış Konferansında Trabzon vilayetinin Ermenilere verilmesini ve Yunanistan'ın bu kararı kabul etmesini protesto etmektedir. İddialarına kanıt olarak kendilerinin tarihi bağlarını öne sürmüşlerdir.⁹ Amerikan gazetelerinde de benzer şekilde Karadeniz'in Bizans İmparatorluğu döneminden bilindiği gibi sadece tarihsel olarak değil etnografik olarak da Yunanlı olduğu yönünde haberler yayımlanmıştır. Gazetelere göre Türklerin güneşi batmıştır. Ermenilerin ve Rumların yaşadığı bu bölge yanlış yönetilmiştir. Karadeniz'in güney sahilinde yeni Pontus cumhuriyetinin kurulması umulmaktadır. Amerika'daki Yunanlılar da Pontus cumhuriyeti kurulmasını desteklemektedir. New York'ta Karadeniz için kampanya yürütmek amacıyla üç cemiyet kurulmuş ve Euxine Pontus ligi çeşitli Amerikan şehirlerinde de oluşturulmuştur. Bunlardan New York'taki birliğin aktif üyesi, Nicholas P. Zarokilli¹⁰, Karadeniz'in güney kıyılarının İsa'dan yüzyıllar önce Yunanlılar tarafından iskân edildiğini, bu insanların o zamandan beri, savaşçı hükümdarların peşe baskıları altında bile ırk bütünlüklerini koruduklarını ifade etmiştir. Ona göre Rumlar ticari ve eğitimsel olarak ülkeyi domine etmişlerdir ve Karadeniz'deki nüfusun yarısı Rum'dur.¹¹

Avrupa ve Amerika'daki Rumlar dışında Karadeniz Rumlarından da yabancı basına mektuplar gönderilmiştir. Bunlardan biri olan Amasya Metropolitisi Germanos Karavanghelis'in (1876-1935) iddialarına göre Türkler Ermenilerden sonra gözlerini Pontus Rumlarına çevirmiştir ve Rumlara savaş sırasında kötü muameleler yapılmıştır.

⁷ Başbakanlık Osmanlı Arşivi, DH. EUM. AYŞ. 17/82/01, 03; Neval Konuk Halaçoğlu "Kamuoyu Oluşturmada Propaganda Aracı: *Pontus Anıtları*" *Pontus Meselesi: Olaylar, Algılar ve Gerçekler*, Trabzon: Katü Yay., 2019, s.131-133.

⁸ The National Archives, Foreign Office, 608/82, 508-515.

⁹ *The Guardian* "The Claim of Euxine Pontus" 3 Mart 1919, s.7.

¹⁰ Osmanlı Devleti'nde doğmuş bir Rum olan Nicholas P. Zarokilli, erken yaşlarında Amerika'ya taşınmış ve portre ressamı olmuştur. Bunun yanında Amerikan kamuoyunu Rumlar lehine etkilemek için New York'ta çeşitli çalışmalar yapmıştır. Abdullah BERK, "Amerikan Basınında Türk Millî Mücadelesi (1918-1922)" Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, 2020, s.79,

¹¹ *The Kansas City Times* "Trebizond May Become Seat of Modern Republic" 21 Nisan 1919, s.18; *The Fort Wayne Journal-Gazette* "Trebizond May Become Seat of Modern Republic", 23 Nisan 1919, s.5; *Great Falls Tribune* "Trebizond May Become Seat of Modern" 8 Haziran 1919, s.26.

Ayrıca Karadeniz'den savaş sırasında giden Rumlar geri dönünce buradaki nüfusları artacaktır.¹² Onun bu iddiaları gerçeklerle bağdaşmamakla beraber kendisi 1908'de Amasya Metropolitliğine getirildiği günden itibaren bölgede bir huzursuzluk yok iken Samsun'a bağlı Kadıköy mahallesi gençlerinden ilk silahlı teşkilatı oluşturan kişidir.¹³ Metropolit bölücü faaliyetlerine o dönemde de devam etmiştir. Tüm bu faaliyetlerinde emirleri Fener Rum Patrikhanesi'nden ve Trabzon Metropolit Hrisantos'tan almaktaydı.¹⁴ Metropolit Hrisantos da Pontus meselesini Avrupa'ya Paris Konferansı'na taşıyanlardan bir tanesidir. Ve bu konuda etkili olmuştur. Onun hakkında *The Dearborn Independent* gazetesinde "Pontus Rumlarından hiç kimse etkileyiciliği, hitabet yeteneği ve görünüşüyle Trabzon Metropolitinden daha etkileyici değildir" şeklinde bir haber çıkmıştır.¹⁵

Rumların bu propaganda faaliyetlerine rağmen İtilaf devletleri özellikle İngiltere bölgesi Ermenilerden başka bir topluluk olan Rumlar için bölmenin Osmanlı Devleti'ndeki diğer topluluklara¹⁶ (belgede Kürtler örneği yer almaktadır) örnek olacağı düşünülmüştür. Rumların bu ısrarlı tutumları için ise deva olarak Amerikan mandasındaki Ermeni devletinde rahat yaşayabilecekleri teminatı verilmiştir.¹⁷ Bu durumun dönemin Amerikan basınına da yansdığı görülmektedir. Örneğin *The Sun* gazetesinin 11 Haziran 1919 tarihli haberine göre, Bostonlu Dr. George H. Washburn Anadolu'daki Yakınoğu Amerikan Yardım Komitesi görevinden yeni dönmüştür. Doktor, Karadeniz kıyılarındaki köylerde Türklerle Rumlar arasında gerilla savaşının olduğunu söylemekle beraber Türklerin, Rumların ve Ermenilerin hepsinin Amerikan mandasını istediğini aktarmıştır.¹⁸ Bu söylemlere karşılık *The Ithaca Journal* gazetesi uzunca Türkiye'nin kaderi hakkında bilgiler verdikten sonra bazı yerlere Amerikan mandası istendiğinden bahsetmiş ancak Paris Konferansı'nda konuşulan her şeyin, Amerika'da kongre yapılabilecek karar verilmeden kesinleşmeyeceğini yazmıştır.¹⁹ Nitekim Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Wilson'un ısrarlarına rağmen Amerikan Senatosu, General Harbord Raporu'nu

¹² *The New York Times* "Tells How Turks Tortured Greeks", 5 Temmuz 1919, s.10.

¹³ Yusuf Sarıncay "Pontus Meselesi ve Yunanistan'ın Politikası" *Pontus Meselesi ve Yunanistan'ın Politikası (Makaleler)*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, 1999, s.6.

¹⁴ Bülent Atalay, *Fener Rum Ortodoks Patrikhanesi'nin Siyasi Faaliyetleri (1908-1923)*, İstanbul: Tarih ve Edebiyat Vakfı Yay., 2001, s.152-153.

¹⁵ *The Dearborn Independent* "The Little Republic by the Black Sea Presents Its Claims to the Peace Conference", 10 Ocak 1920, s.6.

¹⁶ Osmanlı Devleti kuruluşundan itibaren büyük ölçüde Türklerden oluşan ancak Balkan fetihleriyle birlikte Rum, Ermeni, Yahudi, Bulgar, Sırp, Arnavut, Sloven vb. birçok unsurların dahil olduğu "çok uluslu", "çok dinli" bir devlettir. Arap vilayetlerinin ve kuzey Afrika'nın fethinden sonra da devlete dahil bulunan farklı dinî ve mezhebi cemaatler "millet nizamı" denilen bir yapıda sistemdeki yerlerini almışlardır. Millet sisteminde Tanzimat Fermanı ve özellikle XIX. Yüzyıldaki toprak kayıpları önemli değişiklikler sebep olmuştur. Bu toplum I. Dünya Savaşı ve Millî Mücadele sırasında ortaya çıkan göçlerle de Türkiye olarak adlandırılan coğrafyada çoğunluğu Türk olan ayrıca Kürtler, Çerkesler gibi Müslümanlardan ve Rum, Ermeni ile Yahudi gibi halklardan meydana gelen gayrimüslimlerden oluşmuştur. Mehmet Öz "Osmanlılar" *TDV İslam Ansiklopedisi*, 33. Cilt, ss.532-537, s.534-537.

¹⁷ FO, 608/82, 567.

¹⁸ *The Sun* "Turks Want U.S. Mandatory" 11 Haziran 1919, s.3.

¹⁹ *The Ithaca Journal* "The Mandate For Constantinople" 2 Eylül 1919, s.6.

temel olarak manda önerisini reddetmiştir. Ancak Amerikan Senatosu'nun bu kararı sorunun sonu olmamıştır. Müttefikler, Wilson tarafından Türkiye-Ermenistan sınırının belirlenmesini istemişlerdir. 1920 yılının sonlarında Başkan Wilson bu sınırı Tirebolu ile Trabzon olarak belirleyip Ermenistan'a bırakmıştır.²⁰

1920 yılında ise hem İngiliz hem Amerikan gazetelerinde Pontusçu Rumların propaganda yazıları yer almaya devam etmiştir. *The Guardian* gazetesinde Karadeniz Rumlarından 40.000 mültecinin Britanya, Fransa ve İtalya başbakanlarına Pontus'un bağımsızlığı ve uzun yıllardır Türk hâkimiyetinden kurtarılmaları için bir temyiz başvurusunda buldukları yayımlanmıştır.²¹ *The Daily Telegraph* gazetesinde çıkan bir haberde ise yine Trabzon Metropolit Hrisantos'un açıklamaları yer almaktadır. Onun iddialarına göre hiçbir katliam ve büyük çapta olay rapor edilmemesine rağmen, Jön Türklerden eziyet gören Rumların kötü durumları devam etmektedir. O günlerde Londra'da olan Hrisantos eğer Müttefikler Pontus'a asker göndermez, Yunan birliklerinin oraya gönderilmesini onaylamazsa, en azından Rumların ve diğer Hristiyanların kendilerini koruyabilmeleri için kendilerine silah ve askerî malzemeler gönderilmesini istemiştir.²²

Hrisantos yukarıdaki gazetede yer alan isteklerine aslında büyük oranda ulaşmıştır. Müttefikler Karadeniz'e o dönemde daha fazla asker sevk etmese de gerek gönderilen Yunan gemileri ve İngiliz gemileriyle bir abluka uygulamıştır. Bundan başka zaten silahlı olan Rumlara İngiliz subayları ve Amerikalı görevliler, 3. Ordu Müfettişi Mustafa Kemal Paşa'nın, Havza'dan 5 Haziran 1919 tarihinde gönderdiği raporunda da belirttiği gibi bilhassa Merzifon Amerikan Kolejinde silah dağıtmaktaydı.²³ Daha fazlasını elde etmek isteyen Rumlar sürekli şikâyet mektuplarıyla dikkatleri Karadeniz'e çekmeye çalışmaktaydı. O dönemde Karadeniz Rumlarına karşı mücadelede kuşkusuz en önemli isimlerden birisi olan Giresunlu Topal Osman Ağa ile ilgili de İngiliz ve Amerikan gazetelerine pek çok şikâyetin aktarıldığı görülmektedir. Kaynağı İstanbul'daki Pontus-Rum Cemiyeti başkanı M. Thoides olan *The Daily Telegraph*'in aktardığı habere göre Karadeniz kıyılarındaki Rumlar, Türklerden eziyetler görmektedir. Pontus Rumlarından M. Panyotti'den gelen telgrafa göre Giresun Belediye Başkanı Osman Ağa ve onun 12 adamı Rumlara karşı en kötü muameleleri etmekteydi. Onun eklediğine göre Rumların Fransız Yüksek Komiserine ve Trabzon'daki Fransız Konsolosuna şikâyetlerine rağmen bu ülkede yaşayan Rumlar için durum hala belirsizdir.²⁴ Yunanlıları kaynak gösteren *The Manchester Guardian*, *The Times* ve *The Daily Telegraph*'in aktardığı 30 Haziran 1920 tarihli haberlere göre ise ünlü milliyetçi Giresun'daki Belediye başkanı Topal Osman, Mustafa Kemal Paşa'nın emriyle Pontus Rumlarını rehine olarak tuttuğunu ve eğer

²⁰ Hayati Aktaş "I. Dünya Savaşı Sonrasında Karadeniz'de Bağımsız Ermenistan Devleti Kurulması Planları" *Ermeni Araştırmaları*, 62, (2019), s.42-43.

²¹ *The Guardian* "Black Sea Greeks Appeal" 19 Mart 1920, s.10.

²² *The Daily Telegraph* "Allies' Policy in the Turkish Problem, Persecution of Greeks" 10 Mart 1920, s.13.

²³ Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Arşivi, İSH, Kutu:24, Gömlek:82, Belge No:12.

²⁴ *The Daily Telegraph* "Ottoman Outrages, Terrorism at Trebizond", 10 Mart 1920, s.13.

gerekli olursa misilleme yapılacağını açıklamıştır. Bu açıklama öldürülme korkusu olan Rumlar arasında bir endişe yaratmıştır. İddialarına göre Giresun'un yakınlarındaki köylerde de pek çok Rum çoktan öldürülmüştür.²⁵

Yukarıdaki haberden de anlaşılacağı üzere 23 Nisan 1920'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılmasından sonra Karadeniz'den aktarılan şikâyetler Mustafa Kemal Paşa ve Ankara Hükûmeti'yle bağlantılı bir şekilde yabancı basına yansımaya başlamıştır. Buna dair örnekler dönemin Amerikan gazetelerinde görülmektedir. Bunlara göre Ankara Hükûmeti'nin emirlerini uygulamada en cüretkâr kişi olan Osman Ağa muhtemelen Anadolu'daki en korkunç adamdır. Ondan bölgedeki Türkler, Yunanlılar, Ermeniler ve Yahudiler dâhil herkes korkmakta ve emirlerini uygulamak zorunda kalmaktadır. Osman Ağa ile ilgili benzer ve gerçek dışı pek çok haberin Millî Mücadele boyunca Rumlar tarafından propaganda malzemesi olarak kullanıldığı görülmektedir.²⁶ Ayrıca Yunan ileri harekâtı ve Pontusla bağlantısına dair de haberler görülmektedir. Örneğin *The Evening Star* gazetesinin 7 Eylül 1920 tarihli haberine göre Yunan birlikleri Karadeniz kıyılarına çıkmıştır. Anadolu muhtemelen İnebolu'ya ilerleyecek olan Yunanlıların hedefinde Ankara ve kurulması muhtemel olan Pontus cumhuriyetine yardımcı olmak vardır.²⁷

2.2. 1921 yılında İngiliz ve Amerikan Basınında Pontus Rumları ve Ankara Hükûmeti

1921 yılı Ankara Hükûmeti'nin yabancı basında Pontus meselesiyle asıl imtihanının başladığı yıldır. Rumların şikâyetleri sebebiyle bu yılda doğrudan Ankara Hükûmeti'ni hedef alan yazılar yayımlanmıştır.

Yunanistan'ın planları Batı Cephesi'ndeki zaferlerle ertelenince İngiliz ve Amerikan gazetelerine yansıyan Pontusçu Rumların mektupları sanki Karadeniz'deki Rumlara daha çok eziyet yapıldığı şeklindedir. Kendi durumlarının anlaşılmadığını vurgulayan ayrılıkçı Rumlar kayıplarının Ermenilerden az olmadığı 1913 ile 1920 arasındaki kayıplarının 800.000 civarı olduğunu iletmişlerdir.²⁸ Kütahya-Eskişehir Muharebelerinden sonra Ankara'ya ilerleme niyetinde olan Yunanlıların Reuter ajansına verdiği bilgilere göre ise Samsun'da Rumlara katliam uygulanmaktadır. İddialarına göre 3000 Rum yakılmıştır.²⁹ Aynı propaganda haberlerini Amerikan gazetelerinde de görmek mümkündür. Buna göre Pontus-Rum Cemiyeti Başkanı Dr. Thoidis Amerikan kamuoyuna adalet ve insanlık için çağrı yapmıştır. Onun İstanbul'dan gönderdiği 24

²⁵ *The Manchester Guardian* "Greeks Held As Hostages", 30 Haziran 1920, s.11; *The Times* "Mustapha Kemal's Levy" 30 Haziran 1920, s.17; *The Daily Telegraph* "Greek Successes", 30 Haziran 1920, s.11.

²⁶ *Lima Republican Gazette* "Anatolians Fear Name of Osman Agha, Governer", 12 Eylül 1920, s.13; *Asbury Park Press* "Turkish Governer Most Feared Man" 7 Eylül 1920, s.7.

²⁷ *The Evening Star* "Greeks on Black Sea, Division Lands for Occupation of Angora", 7 Eylül 1920, s.1.

²⁸ *The Times* "Turks and Greeks" 3 Mart 1921, s.6; *The Daily Telegraph* "Greeks Of Pontus" 1 Mart 1921, s.13.

²⁹ *The Nottingham Evening Post* "3000 Greeks Burned Alive" 17 Ağustos 1921, s.4; *The Gloucestershire Echo* "Three Thousand Greeks Burnt Alive" 17 Ağustos 1921, s.4 *The Western Daily Press* "3000 Burnt Alive" 18 Ağustos 1921, s.8; *Western Mail* "Kemalist Outrages" 18 Ağustos 1921, s.5.

Temmuz 1921 tarihli mesajına göre Pontus'tan alınan son haberler, Rum nüfusunun umutsuz durumunu en siyah renklerle tasvir etmiştir. Trabzon'a kadar İnebolu, Samsun, Giresun, Ordu, Tirebolu gibi Pontus şehirlerindeki 13 ile 60 yaş arasındaki erkek Rum nüfusu iç bölgelere taşınmıştır. Bu nüfusun büyük bir kısmı yolda Türkler tarafından kurşuna dizilmiş, hayatta kalanlar ise Sivas yoluyla Kürdistan (gazetede Diyarbakır'ın ismi Kürdistan olarak geçmektedir ancak o dönemde vilayetin ismi Diyarbakır'dır) ve Elbistan'a götürülmüştür. Dr. Thoidis Birleşik Devletler hükûmetinden, uygun görülebilecek önlemleri almasını istemiştir.³⁰

Yukarıdaki haberlerde de görüldüğü gibi Batı Cephesi'nin en kritik döneminde Karadeniz'deki ayrılıkçı Rumların Türklere karşı katliamına engel olunması için birtakım önlemler alınmıştır. Ankara Hükûmeti'nin emriyle 9 Aralık 1920'de Merkez Ordusu kurulmuştur. Yunan Donanması'nın 9 Haziran 1921'de İnebolu'yu bombalaması sonucunda karaya bir Yunan çıkartması ihtimaline karşı Karadeniz kıyıları savaş bölgesi ilan edilmiştir. Bundan sonra ilk olarak Rumların amele taburlarında çalıştırılması ve askere alınmasına karar verilmiştir. Ancak Rumların çoğu silaha sarılmış ve evlerini terk ederek dağlara çekilmiştir. Buna karşılık Merkez Ordusu evlerine dönenlerin affedileceğini ilan etmiş ve çetelere süre tanımıştır. Ancak Rumların çoğu bu çağrıya da uymamıştır. O sıralar, Yunan Donanması'nın Karadeniz'de Anadolu kıyılarını bombalamasından dolayı Yunanlıların karaya çıkarak çetelerle birleştirmesi tehlikesi Millî Mücadele liderlerini tedirgin etmiştir. Yeni bir savaş tehlikesine karşı Karadeniz'deki tehlikeli, eli silah tutan 15-50 yaş arasındaki Rum ve Ermenilerin Anadolu içlerine sevk edilmesi kararı alınmış, karar 16 Haziran 1921'de yürürlüğe girmiştir.³¹ Bundan başka Ankara Hükûmetinin dâhildeki isyanları ve suçluları cezalandırmak için kurduğu yargı organı İstiklâl mahkemeleri, yabancı basına bir propaganda unsuru olarak yansımıştır.

³⁰ *Albuquerque Morning Journal* "Turks Planning to Exterminate Greeks," 9 Ağustos 1921; *The Daily Times: Chattanooga* "Outrages Charged Against the Turks" 9 Ağustos 1921, s.11; *Chillicothe Gazette* "Turks Plan to Exterminate the Greeks" 9 Ağustos 1921, s.3; *The Chanute Daily Tribune* "Greeks Make Strong Appeal to the U.S." 9 Ağustos 1921, s.5; *The Ponca City News* "Serious Charges Made By Greeks" 9 Ağustos 1921, s.4; *The Wilmington Morning Star* "Turks Plan Massacre of Black Sea Greeks" 9 Ağustos 1921, s.2; *Ironwood Daily Globe*, "Greeks Request Aid in Turkish Struggle", 10 Ağustos 1921, s.6; *Poughkeepsie Eagle-News* "Greeks Appeal to U.S. to Halt Turk Massacres" 9 Ağustos 1921, s.10; *San Luis Obispo Daily Telegram* "To Exterminate Greeks on Black Sea is Aim of Turks" 8 Ağustos 1921, s.8; *The Daily Record* "Makes Appeal to United States", 10 Ağustos 1921, s.6; *The Miami News* "Says Turks Have Plan to Exterminate Greeks" 16 Ağustos 1921, s.17; *Evening Star* "Greeks Charge Inhuman Acts As Turks Plan Extermination", 13 Ağustos 1921, s.8; *The Fort Collins Courier* "Church is Made Turks Have Plan of Extermination" 10 Ağustos 1921, s.5; *The Dispatch-Republican* "The Second Offensive Has Started, Wiping Out the Greeks" 15 Ağustos 1921, s.1; *The Parsons Daily Sun* "Would Wipe Out Greek Populace" 11 Ağustos 1921, s.1; *The Sault Daily Star* "Say Türkiye Aims At Wiping Out Greek Populace" 11 Ağustos 1921, s.1; *The Morning Call* "Appeals to U.S. To Check Turks" 20 Ağustos 1921, s.16; *The Morning Call* "Charges Turks Plan to Exterminate Greeks" 22 Ağustos 1921, s.6; *Oroville Daily Register* "Turk's Plan to Exterminate Greek Nation is Exposed" 23 Eylül 1921, s.4; *The Bennington Evening Banner* "Plan Exterminate Greeks Laid to Turks", 8 Ağustos 1921, s.6.

³¹ Mesut Çapa "Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti'nin Karadeniz Bölgesi'ne Yönelik Aldığı Tedbirler" *Karadeniz'de İsyân, Mübadele ve Propaganda*, İstanbul: Yeditepe Yay, 2019, s.202.

İngiliz gazetelerinden olan *The Times*'in 18 Ekim 1921 tarihinde yayımlanan haberi ise diğer haberlerden farklı olarak üç kaynaktan alınarak yayımlanmıştır. Gazetenin Anadolu gazetelerinden aktardığına göre, Türk milliyetçi otoriteleri tarafından, Osmanlı Rumlarından Amasya, Bafra, Samsun ve Karadeniz'deki yerlerde bağımsız bir devlet kurmak için casusluk yapanlara ciddi cezalar uygulanmaktadır. Yaklaşık 60 kişi asılmıştır. Amasya'daki mahkemede 16 kişi asılmıştır ki bunların içerisinde Amasya Piskoposu da ölüm cezası almış, 11 kişi Erzurum'a sürülmüş, 15 kişi ağır işlerle cezalandırılmıştır. Yunan Patrikhanesine göre, çetelerin Rum köylerine saldırıları devam etmektedir. Köylerden bazıları yakılmıştır. Muhaliflerine göre okuma yazma bilmeyen kabadayı, hayranlarına göre sert bir vatansever olan Giresun Belediye Başkanı Osman Ağa'nın emrine, Yunanlıların Eskişehir'e ilerlediği dönemde düzensiz birlikler verilmiş ve iç bölgelerdeki Ermeni ve Rum köyleriyle ilgilenmekte serbest bırakılmıştır. Tarafsızlara göre ise kadınlar ve çocuklar kıyı şehirlerinden sürülmemiş ve milliyetçi hükümet sürgün sırasında suçlu bulunan görevlileri ve pek çok subayı cezalandırmıştır. Samsun bölgesindeki Rum nüfusa genel tedbirlerin uygulanacağı, duyurulmuş çok sayıdaki zararsız Rum kulüpleri kapatılmıştır.

Haberin devamında Yunanistan'ın da kısmen suçlandığı yazılmıştır. Editörün yorumuna göre Ankara tarafından alınan önlemler yüzünden masum insanlar acı çekiyormuş gibi görünse de söylenmelidir ki hem Pontus Rumları hem de Yunanistan olanlardan sorumludur. 1919'da Yunan Hükûmeti tarafından cesaretlendirilen Pontus Komitesi, Yunanistan'ın ve diğer devletlerin yardımıyla bağımsız bir cumhuriyet kurmak için İstanbul'da kurulmuştur ve Samsun ile diğer Karadeniz limanlarında da kollar açmıştır. Ancak hiçbir devlet bölgede nüfusları %10'nu geçmeyen Rumlara devlet kurulmasına olumlu bakmayınca bu Rumlar çeteler kurmuştur ve onların bu faaliyetlerine karşılık Türkler de çeteler kurarak cevap vermiştir. Bundan sonra ise Rumlar, bu çılgın fikirlerinden vazgeçmişlerdir. Ancak mevcut Yunan Hükûmeti, Pontus'a bir çıkartmanın düşünüldüğü ve Karadeniz'in Türk kıyılarında deniz gösterilerine izin verildiğine dair söylentilere neden olunca, Ankara Hükûmeti haklı çıkmıştır. Tarafsızlara göre burada yerli bir Rum ölmüştür. Ayrıca yaşlı bir Türk de korkudan ölmüştür. Böyle gösteriler Milliyetçiler tarafından Yunanistan'ın Pontus'a birliklerini indirme niyetinde olduğu ve bir isyanı kışkırtacağı şeklinde algılanmış ve duyurulmuştur. Bu da Hristiyan nüfus için olayları daha kötü bir hale getirmiştir. Habere göre, Pontus Rumları asla bağımsız bir devlet kuramayabilir ancak Yunanistan seçimlerinde oy kazanmak için "Megali İdea"yı kullanan politikacıların ya da İttihat ve Terakki geldiğinden beri Türkiye'de tedirgin edici bir şekilde çoğalan vatansever kılığına giren eşkıyaların kurbanı olmayı da hak etmemektedirler.³² *The Times*'in aktarımından 1921 yılı sonuna kadar olan olaylar net bir şekilde görülmektedir. Editörün yorumuna göre kendilerine azınlık oldukları için hiçbir zaman devlet kurulması düşünülmeyen Rum çeteleri Türklere saldırdığı için, Türkler de karşılık vermiştir. Editör, Rumların özellikle Yunanistan siyasetinin ve kendi ihtiraslarının kurbanı olduklarını da vurgulamaktadır.

³² *The Times*, "Hangings in Asia Minor", Hard Case of Pontus Greeks", 18 Ekim 1921, s.9.

Amasya İstiklâl Mahkemesinde suçlu Pontus Rumlarına uygulanan cezalarla ilgili bir haber de Amerikan gazetelerinden *The New York Times*'ın 6 Kasım 1921 tarihli haberinde yer almıştır. Habere göre 60. Wall Street'te ofisleri bulunan Kehaya Ticaret ve Finans şirketinin bir üyesi olan Alexander Kehaya, New York'taki Yunan nüfusunun Pontus'ta Rumların Türkler tarafından katledildiğini duyunca ortalığı ayağa kaldırdığını aktarmaktadır. Kehaya, Atina'daki merkez Pontus Konsülünden aldığı mektubu, ki o mektupta Samsun, Bafra ve diğer Pontus şehirlerindeki Mustafa Kemal Paşa tarafından idama mahkûm edilen ve Amasya'da idamları gerçekleşen ünlü Rumların isimleri yazmaktadır, yayımlayarak bunu ve Ankara Hükûmetinin erkek nüfusu sürgüne tabi tutmasını protesto etmiştir. New Yorklu Yunanlılar, siyasi bağlantılarını bir kenara bırakarak, protesto amacıyla Kongre üyeleri ve senatörlerin konuşmaya davet edileceği kitlesel bir toplantı planlamaktadırlar. Amerikalı Yunanlıların yayımlanan bu yazılarındaki iddialarından biri de idama mahkûm edilenlerin arasındaki herkesin Pontus cumhuriyeti kurma niyetindeki insanlar olmadığıdır.³³ Ancak verdikleri örnekler bunun tam tersini göstermektedir. Örneğin din adamı olarak niteledikleri Samsun Metropolitleri Germanos ve yardımcısı Eftimos daha önce de bahsi geçtiği gibi çeteleri örgütleme de ve casusluk dâhil her faaliyette önde olan kişilerdir. Ayrıca ikisi de bölgeye gelen İngiliz subaylarıyla iş birliği yaptığı için korunmaktaydı.³⁴

2.3. 1922 ve 1923 Yıllarında İngiliz ve Amerikan Basınında Pontus Rumları ve Ankara Hükûmeti

1921 yılının yaz aylarında Karadeniz'deki Rum çeteler Müslüman halka karşı şiddetin dozunu üst boyuta taşımıştır. Rum çeteler yaşlı, kadın, çocuk demeden pek çok Müslümanı katlederek ahalinin malını da gasp etmiştir.³⁵ Özellikle Nebiyan mıntıkasında saldırıları artan Rum çetelerine karşılık Merkez Ordusu'na bağlı Samsun'da bulunan 10. Fırka Kumandanlığı 16 Haziran 1921'de Nebiyan dağının doğu eteklerindeki Karakof, Bağköy ve Canikli köylerine birer mangayı ikamet etmesi için göndermiştir. Böylece Müslüman köyleri eşkiyaların musallat olmalarından kurtulmuştur. Bu şekilde saldırıya maruz kalan bölgelerde de benzer uygulama devam etmiştir.³⁶ Merkez Ordusu faaliyetleri ise yabancı basına Washington'daki Yunan elçiliği tarafından katliam olarak aktarılmıştır. *The New York Times*'ın 1 Şubat 1922 tarihli haberine göre Türkler, Pontus'ta katliama başlamıştır. Mustafa Kemal Paşa'nın emrindeki Türk yetkililer tarafından 300 kişi tutuklanmış veya öldürülmüştür. Onlara göre bu iddialar İstanbul tarafından doğrulanmıştır.³⁷

³³ *The New York Times* "Reports Massacres of Greeks in Pontus" 6 Kasım 1921, s.22.

³⁴ Atalay, *Fener Rum Ortodoks*, s.153; FO, 371/5048, 230.

³⁵ ATASE, İSH, 1388-1; ATASE, İSH, 1383-33; ATASE, İSH, 1256-33; ATASE, İSH, 1383-33.

³⁶ ATASE, İSH, 1383-33; ATASE, İSH, 1398-26.

³⁷ *The New York Times* "300 Greeks Massacred", 1 Şubat 1922, s.3.

8 Şubat 1922'de Merkez Ordusu'nun lağvedilmesinden sonra ise harekât Dâhiliye Vekili Fethi Bey'in denetiminde, 10. Fırka Kumandanı Cemil Cahit Bey'in idaresinde gerçekleştirilmiştir. Bu durumun da Amerikan gazetelerine yansıdığı görülmektedir. *The Miami Herald*'ın 12 Mart 1922 tarihli haberine göre Milliyetçi Türklerin İçişleri Bakanı Fethi Bey'in liderliğinde Pontus Bölgesi'ndeki Rumlara karşı sefer başlatılmıştır. Bir Türk bölüğü Rumlara en fazla direndiği yer olan Samsun ve Bafra bölgesini teslim almıştır. Savaş aşırı derece şiddetlidir, iki taraftan da ağır kayıplar vardır.³⁸ Ankara Hükûmetine yönetilen bu suçlamalara karşılık *The Daily Telegraph*'ın 15 Mart 1922, *The Manchester Guardian* ve *Liverpool Post and Mercury*'in 16 Mart 1922 tarihli haberi Yusuf Kemal Bey'in Reuter ajansı temsilcisiyle yaptığı bir mülakata yer vermiştir. Buna göre Ankara'nın Dışişleri Bakanı Yusuf Kemal Bey, öncelikle Misak-ı Millî'nin önemini açıklayarak amaçlarının işgal edilmiş olan ülkelerini savunmak, tüm çabanın düşmanı yurttan atmak ve bağımsız bir millet olarak yaşamak olduğunu açıklamıştır. Hristiyanlar için güvenlik garantisi verdiklerini belirten Yusuf Kemal Bey, katliam hikâyelerinin ülkenin üç tarafında uygulanan bir kampanyadan ibaret olduğunu, Milliyetçi otoritelerin görevde olduğu yerlerde Müslümanlar ve gayrimüslimlerin hiçbir saldırı korkusu olmadan sıkıntısız bir şekilde yaşadıklarını ifade etmiştir. Karadeniz ile ilgili sorulara ise "Samsun'da Pontus cemiyeti isimli bir komite var. Bunlar Yunanistan'dan aldıkları emirlerle hareket ediyorlar, bizi sırtımızdan vurmaya için ellerinden geleni yaparlar. Yine de komiteyi bağışladık ve askeri operasyonlarımıza müdahale etmediği sürece sessiz bıraktık ama Yunan savaş gemileri kasabalarımızı bombaladığında ve Yunan birlikleri geldiğinde nüfusu iç kısımlara çekmek zorunda kaldık. Bu komitenin Rumları tamamıyla silahlı, bunlar silahlarını bırakmayı reddediyorlar ve dağlara kaçtılar. Önlerine çıkan yerleri yakıyorlar ve katliam yapıyorlar. Ben Ankara'dan ayrıldığımda, hükûmet yeni bir öneri yayımladı. Buna göre silahlarını bırakıp sessizce köylerine dönmelerine izin verdi. Ancak bunlar bunu reddettiler ve dağlara döndüler." şeklinde ifade etmiştir.³⁹

The Daily Telegraph'ın ertesi gün ki yazısında ise Yusuf Kemal Bey yetenekli, zeki ve tecrübeli bir diplomat olarak tasvir edilmiştir. Gazeteye göre onun gibi Ankaralı politikacılar Britanya'ya yönelik düşmanca tavırlarını değiştirmeye meyillidir ve bu takdir edilmektedir. Ayrıca Yusuf Kemal Bey Pontus'ta bir katliam olmadığını açıklamıştır.⁴⁰

Ortamın bu şekilde Ankara Hükûmeti ve politikacıları lehine yumuşaması ise Pontusçu Rumlara rahatsız etmiş ve aleyhte mektuplar göndermelerine sebep olmuştur. İstanbul'daki Patrik Melitios Meisxakis Londra'daki Pontus temsilcilere gönderdiği mektuplarda Giresun'da 20 Rum kasabasının 25 şubatta yakıldığını ve bu olayın Yunan

³⁸ *The Miami Herald* "Turks Launch Expedition Against Pontus Greeks", 12 Mart 1922, s.42.

³⁹ *The Manchester Guardian* "Turkish Aims, Statement By Kemalist Foreign Minister" 15 Mart 1922, s.8; *Liverpool Post and Mercury* "Türkiye's Aim", 16 Mart 1922, s.8; *The Daily Telegraph* "Near East Crises, Special Interview with the Ankara Envoy" 15 Mart 1922, s.12

⁴⁰ *The Daily Telegraph* "The Turkish Problem" 16 Mart 1922, s.10.

ordusunun çekilişinden sonra Anadolu Hristiyanlarını neyin beklediğini gösterdiğini iddia etmiştir.⁴¹ Nisan 1922’de İngiliz ve Amerikan gazetelerinde yayımlanan İstanbul kaynaklı haberlere göre ise, Karadeniz Bölgesi’ndeki yüzlerce Rum sürgünden kaçabilmek için dağlara kaçarak kendilerine ait bir Pontus Cumhuriyeti kurma niyetindedir. Böylece Ankara savaşını kendilerine çekmişlerdir. Kemalist İçişleri Bakanı ve jandarma şefi bölgeye bir tur düzenlemiş ve kaçakların bir hafta içinde geri dönmeleri için bir emir yayınlamıştır. Raporlara göre kaçak liderler teslim olmaksızın intihar etmeyi seçmiştir. Kemalistler bu amaçla iki alayını Yunan savaşı cephesinden ayırarak bölgeye göndermiştir.⁴²

Liverpool Post and Mercury’in haberine göre ise bu süreçte Yunanlıların Samsun’u bombalamaları (7 Haziran 1922) hiç iyi olmamıştır. Pontus şehirlerinden olan Samsun’un bombalanması Pontus’ta düşmanlar olduğu yönündeki Türk iddiasına renk katacaktır. Bu bölgedeki azınlıklara Türklerin eziyet etmesini tetikleyebilirdi. Yunanlılar bunu yaparak davalarına olabilecek en kötü hizmeti yapmışlardır. Savaş cephesi sessiz kaldığı sürece, sorunu sona erdirmek için müttefik çabalarının başarılı olacağına dair bir umut vardır, ancak Samsun’da bunun gibi daha fazla operasyon herhangi bir yerleşimi süresiz hale getirecektir.⁴³

Büyük Taarruz ve Türklerin kesin zaferinden sonra İngiliz ve Amerikan gazetelerinde genellikle Türk Yunan barışına dair haberler görülmektedir. 1923 yılının ilk aylarındaki Amerikan ve İngiliz gazetelerinde Pontus ile ilgili haberlere bakıldığında ise bunların çoğunlukla Yunanistan’a göç eden Rumlar ve durumuyla ilgili olduğu görülmektedir. İngiliz gazetelerinden *The Daily Telegraph*’ta yayımlanan habere göre tifüs, çiçek hastalığı ve kolera salgını olduğu için Yunan Hükûmeti sağlık problemleri kontrol altına alınana kadar Yunanistan’a Pontus mültecilerini kabul etmeyeceğini açıklamıştır.⁴⁴

⁴¹ *Liverpool Daily Post and Mercury* “Near East Peace Proposal, Anatolia Atrocities” 30 Mart 1922, s.8; *The Evening Star* “24 Villages Burned” 30 Mart 1922, s.24; *Rutland Daily Herald* “Torch Applied to 20 Greek Villages, Says Archbishop’s Caple” 30 Mart 1922, s.1; *The Bangor Daily News* “Twenty Villages Burned” 30 Mart 1922, s.1; *The Courier-Journal* “24 Greek Villages Burn; People Perish” 30 Mart 1922, s.9; *Brooklyn Times Union* “This Afternoon by John A. Hefferman” 31, Mart 1922, s.8; *The Marshall News Messenger* “Fire Destroys Greek Villages” 30 Mart 1922, s.1; *St. Albans Weekly Messenger* “Turkish Outrages” 6 Nisan 1922, s.6; *Buffalo Morning Express and Illustrated Buffalo Express* “Many Perish in Flames of Greek Villages, Report” 30 Mart 1922, s.2; *The Daily Telegraph* “Turkish Atrocities in Asia Minor” 30 May 1922, s.11.

⁴² *The Daily Tribune* “Greeks Flee Wrath of Kemal’s Turk Nationalist” 7 Nisan 1922, s.2; *Palladium-Item* “Hundred of Greeks Flee to Mountains to Avoid Deportation”, 6 Nisan 1922, s.7; *Rutland News* “Greeks Flee to Avoid Deportation” 6, Nisan 1922, s.3; *The Chautauque Daily Tribune*, “A Pontus Republic, Greeks Who Escaped from Turks will Set up New Government” 6 Nisan 1922, s.8; *The Salina Evening Journal* “Plan Pontus Republic” 6 Nisan 1922, s.12; *Winston-Salem Journal* “Hundreds of Greeks in Pontus Escape” 5 Nisan 1922, s.6; *Weekly Journal-Miner* “Greeks Flee Pontus” 12 Nisan 1922, s.2; *Rutland Daily Herald* “Greeks in Pontus Are Fleeing From Turks” 12 Nisan 1922, s.11; *The Selma Times-Journal* “Greeks To Found Pontus Republic” 10 Nisan 1922, s.2.

⁴³ *Liverpool Post and Mercury* “A Greek Bizader” 16 Haziran 1922, s.6.

⁴⁴ *The Daily Telegraph* “Greece Bars Refugees, No More to be Admitted” 20 Ocak 1923, s.10.

Mübadele konusunda isteksiz olan Yunanistan'ın bu dönemdeki bir başka uygulaması Türk sivil mahkûmlarının değişimini askıya alma kararıdır. Dönemin Amerikan gazetelerine yansıyan habere göre Ankara Hükûmetinin Karadeniz Rumlarını tahliyeyi devam ettirmesine karşılık Yunan kabinesi 1 Mart 1923'te başlayacak olan Türk mahkûmlarının değişimini askıya almaya karar vermiştir. İstanbul'daki Yakınoğu yardım kuruluşlarının açıklamalarına göre 22.000/25.000 Rum mülteci kalabalık olan kışlalarda toplanmıştır.⁴⁵ Bazı İngiliz gazeteleri Yunanistan'ın bu uygulamasını Türkiye'nin protesto ettiğini, *Tevhid-i Efkâr* gazetesinin ise Türkiye'nin bu göç yüzünden olan hastalıklardan sorumlu olmadığını ve Yunanistan'ın bu uygulamalarla Pontus mültecilerinin gönderilmesine engel olamayacağı haberini yayımladığını yazmıştır.⁴⁶ 14 Mart 1923'te *The Boston Globe*'da yayımlanan habere göre ise Yunanlılar savaş esirlerinin mübadelesine başlamayı kabul etmiştir. Türkiye ise yetkililerden, Anadolu'nun kuzeydoğu köşesindeki bir bölge olan Pontus'tan mültecilerin çıkarılmasına izin vermesini istemiştir. İstanbul'da 27.000, Samsun'da 10.000 mülteci vardır. Gazetenin yorumuna göre Türkiye şimdilik Anadolu'dan daha fazla Rum gönderilmemesi konusunda mutabıktır.⁴⁷ Gazetelerdeki haberlerde de görüldüğü Türk-Yunan mübadelesi çeşitli sorunlar sebebiyle uzun süre tamamlanamamış ve 1934 yılına kadar sürmüştür.

3. Sonuç

Birinci Dünya Savaşı sırasında Pontus devleti kurma niyetinde olan Karadeniz'deki ayrılıkçı Rumlar Osmanlı Devleti'nin mevcut durumundan faydalanarak pek çok bölücü faaliyette bulunmuştur. Faaliyetlerini Mondros Ateşkesinden sonra da sürdüren Rumlar, Millî Mücadele'nin başlaması ve Ankara Hükûmetinin kurulmasından sonra Müslüman halka karşı yağma ve katliam faaliyetlerini artırmıştır. İşgal altındaki ülkeyi kurtarma niyetinde olan Ankara Hükûmeti için Kurtuluş Savaşı'nın kuzey cephesi görünümünde olan Pontus isyanı büyük bir imtihan olmuştur. Çünkü ayrılıkçı Rumlar bir yandan dâhilde çeteciliği Müslüman halka eziyette etkin bir silah olarak kullanırken bir yandan da dönemin güçlü devletlerinden İngiliz ve Amerikan basına gönderdikleri propaganda mektuplarıyla bir linç hareketi başlatmayı ve bölgeye müdahaleyi çekebilmeyi hedeflemiştir. 1919 ve 1920 yılları boyunca bahsi geçen yabancı basında yer alan ayrılıkçı Rumların mektuplarının içeriği kendilerine bir devlet kurulması için eziyet gördükleri ve Ermenilerden daha az acı çekmedikleri için bunu hak ettikleri yönündedir. Bu noktada İngiliz ve Amerikan kamuoyunu etkilemişler ancak istediklerini tam olarak

⁴⁵ *Los Angeles Evening Express* "Greek Delay In Prisoner Pact" 2 Mart 1923, s.15. *Salt Lake Telegram* "Greeks Suspend Turk Agreement Effective" 2 Mart 1923, s.18, *The Billings Gazette* "Greeks Halt Exchange of War Prisoners", 3 Mart 1923, s.10, *The San Bernardino County Sun* "Exchange of Prisoners is Suspended by Greeks" 3 Mart 1923, s.2; *The San Francisco Examiner* "Kemal Ready for Peace or War in a Year" 3 Mart 1923, s.2.

⁴⁶ *The Guardian* "Still Explaining the Treaty at Angora" 5 Mart 1923, s.8.

⁴⁷ *The Boston Globe* "Turks Recast Their Peace Delegation" 14 Mart 1923, s.6.

elde edememişlerdir. 1921 ve 1922 yılında Batı Cephesi'ndeki duruma binaen propaganda mektupları yabancı basında yer almaya devam etse de özellikle Ankara Hükûmetini ve ayrılıkçı Rumlara karşı aldığı önlemleri eleştiren yazılar görülmüştür. Ancak bu yıllarda Ankara Hükûmeti'nin faaliyetlerine sebep olanın Karadeniz Rumları ve Yunanistan olduğuna dair suçlayıcı haberler de görülmektedir. 1923 yılında ise Ankara Hükûmeti ile Yunanistan arasında yapılan anlaşma dolayısıyla mübadele ve muhacirlerin durumuyla ilgili haberler yayımlanmıştır. Tüm yıllarda yayımlanan İngiliz ve Amerikan gazetelerindeki haberlere bakıldığında Millî Mücadele ve Ankara'nın karşısında olan işgalcilerin durumlarıyla da bağlantılı olarak Rumlara bir sempati olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumun Batı Cephesi'nde kazanılan zaferlerden sonra biraz daha tarafsızlaştığı görülmüştür. Özellikle Ankara'nın politikacılarıyla yapılan mülakatlarda da görüldüğü gibi Türklerin kendi haklılıklarını açıklayabildiği haberler bahsi geçen devletlerin basınılarında yer almıştır.

Kaynaklar / References

Arşivler

Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA)

Dâhiliye Nezareti Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti (DH.EUM.)

Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Arşivi (ATASE)

İstiklâl Harbi (İSH)

The National Archives (NA)

Foreign Office (FO)

Admiralty (ADM)

Gazeteler

Amerikan gazeteleri

Albuquerque Morning Journal

Asbury Park Press

Brooklyn Times Union

Buffalo Morning Express and Illustrated Buffalo

Chanute Daily Tribune

Chillicothe Gazette

Evening Star

Great Falls Tribune

Honolulu Star-Bulletin

Ironwood Daily Globe

Lima Republican Gazette

Los Angeles Evening Express

Oroville Daily Register

Poughkeepsie Eagle-News

Palladium-Item

Rutland Daily Herald

Rutland News

Salt Lake Telegram

San Luis Obispo Daily Telegram

St. Albans Weekly Messenger

The Bangor Daily News

The Bennington Evening Banner
The Billings Gazette
The Boston Globe
The Chanutte Daily Tribune
The Commercial Appeal
The Courier-Journal
The Daily Record
The Daily Scioto Gazette
The Daily Times: Chattanooga
The Daily Tribune
The Dearborn Independent
The Dispatch-Republican
The Evening Star
The Fort Collins Courier
The Fort Wayne Journal-Gazette
The Ithaca Journal
The Kansas City Times
The Marshall News Messenger
The Miami Herald
The Miami News
The Morning Call
The New York Times
The Parsons Daily Sun
The Ponca City News
The Rock Island Argus
The San Bernardino County Sun
The San Francisco Examiner
The Salina Evening Journal
The Sault Daily Star
The Selma Times-Journal
The Sun
The Wilmington Morning Star

Weekly Journal-Miner

Winston-Salem Journal

İngiliz Gazeteleri

Liverpool Daily Post and Mercury

Liverpool Post and Mercury

The Daily Telegraph

The Guardian

The Gloucestershire Echo

The Manchester Guardian

The Newcastle Daily Chronicle

The Nottingham Evening Post

The Times

The Western Daily Press

Western Mail

Basılmış Eserler

Aktaş, Hayati. "I. Dünya Savaşı Sonrasında Karadeniz'de Bağımsız Ermenistan Devleti Kurulması Planları" *Ermeni Araştırmaları*, 62, (2019), 33-45.

Atalay, Bülent. *Fener Rum Ortodoks Patrikhanesi'nin Siyasi Faaliyetleri (1908-1923)*, İstanbul: Tarih ve Edebiyat Vakfı Yay., 2001, 152-153.

Balcioğlu, Mustafa. *İki İsyân (Koçgiri, Pontus) Bir Paşa (Nurettin Paşa)*. Ankara: Babil Yayıncılık, 2003.

Berk, Abdullah. "Amerikan Basınında Türk Millî Mücadelesi (1918-1922)" Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, 2020.

Çapa, Mesut. *Pontus Meselesi: Trabzon ve Giresun'da Millî Mücadele*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, 1993.

Çapa, Mesut. "Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti'nin Karadeniz Bölgesi'ne Yönelik Aldığı Tedbirler" *Karadeniz'de İsyân, Mübadele ve Propaganda*. İstanbul: Yeditepe Yay, 2019, 201-216.

Doğanay, Rahmi. *Millî Mücadele'de Karadeniz (1919-1922)*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, 2001.

Doğan Kader, Merve. "İngiliz ve Türk Osmanlı Belgelerinde Karadeniz'deki Çetecilik Faaliyetleri (1914-1922)". Doktora Tezi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, 2021.

Duman, Önder. *Emperyal Bir Araç Olarak Rum-Pontus Sorunu (1908-1918)*. Ankara: Berikan Yayınevi, 2017.

Eray Biber, Tuğba. *Karadeniz Rumları ve Yunanistan*. İstanbul: Yeditepe Yayınları, 2016.

- Goloğlu, Mahmut. *Anadolu'nun Millî Devleti Pontus*. Ankara: Goloğlu Yayınları, 1973.
- Güler, Ali. *Sorun Olan Yunanlılar ve Rumlar*. Ankara: Araştırma dizisi, 2007.
- Konuk Halaçoğlu, Neval. "Kamuoyu Oluşturmada Propaganda Aracı: Pontus Anıtları" *Pontus Meselesi: Olaylar, Algılar ve Gerçekler*. Trabzon: Katü Yay, 2019, 111-150.
- Küçükler, Yüksel. *Tarihi Arka Planıyla Pontus Meselesi ve Yabancı Basına Yansımaları*. Ankara: TTK Yayınları, 2019.
- Sarınay, Yusuf. "Pontus Meselesi ve Yunanistan'ın Politikası" *Pontus Meselesi ve Yunanistan'ın Politikası (Makaleler)*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi, 1999.
- Öz, Mehmet. "Osmanlılar" *TDV İslam Ansiklopedisi*, 33. Cilt, 532-537.
- Usta, Veysel. *Başlangıçtan Günümüze Pontus Sorunu*. Trabzon: Serander Yayınları, 2007.
- Yazıcı, Nuri. *Millî Mücadele'de (Canik Sancağında) Pontusçu Faaliyetler (1918-1922)*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1989.
- Yılmaz, Hadiye. *Arşiv Belgeleri Işığında Pontus Meselesi*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi, 2010.

EK 1. The Dearborn Independent gazetesinde "Pontus Rumlarından hiç kimse etkileyliciliği, hitabet yeteneği ve görünüşüyle Trabzon Metropolitinden daha etkileyici değildir" şeklindeki haber. 10 Ocak 1920

6 THE DEARBORN INDEPENDENT

Many Resources and Not a Mile of Railroad

The Little Republic by the Black Sea Presents Its Claims to the Peace Conference.

By PAUL TYNER

MGR. CHRYSANTHOS,
Archbishop of Trebizond

Paris, Dec., 1919. AMONG the peoples encouraged Wilson's Fourteen Points (and especially that assuring the right of self-determination to small nations) to bombard the Peace Conference during the past ten months, none has a more interesting history and present situation than the people of the Greek Republic of the Black Sea, known as the Euxine-Pontus. And none has had a more picturesque and impressive spokesman than had these Euxine-Pontians in the person of Archbishop Chrysanthos, the Metropolitan of Trebizond.

In company with Professor Theodore P. Ion, formerly Professor of International Law in Boston University and now attached to the Greek Delegation to the Peace Conference, I called on the Archbishop on a campaign of nearly four months here in behalf of his compatriots. A tall and singularly handsome man of great dignity, to which the long black gown and high-crowned hat of the Orthodox Rous-Greek Church pre-teractive smile spread over his features as he chatted easily and in fluent French concerning his mission. His calm white face hardly marred by a few features of classic purity, a thick and long dark brown beard and hair of the same color falling in waves on his shoulders, suggested how religiously the priests of the Greek rite adhere to the old Mosaic rule requiring that he who serves at the altar shall be a man of pure life and without physical or mental blemish. He might

well pass for a man ten years younger than the fifty-two to which he owes. On my remarking that he seemed young for an archbishop, he smilingly and quite simply replied that the experiences of the past five years would surely have made him grey but for his unswerving faith in God's goodness and justice bringing his people out of the wilderness and into the promised land in the fullness of God's own good time.

Trebizond, it will be remembered, figured in the limelight of the first-page news toward the end of the first year of the war, when the Grand Duke Nicholas swooped down and captured it so suddenly and dramatically. Before and since that day, first under Turkish and then under Russian domination, and in interregnums that might otherwise have meant chaos and anarchy overwhelming its population, Trebizond has been governed most wisely and peacefully by a committee of citizens of which the Archbishop was the unanimously chosen head. It has fallen to him to take over the government from a departing Turkish governor and to transfer it to a Russian Imperial Commander; to hand it back to a retiring victorious Turk; and again to be the trusted representative in turn of the Russian Constitutional and Bolshevik governments. All the while, wise as a serpent and harmless as a dove, he has led the movement which today has brought in plain sight the long and devoutly wished consummation of his desire and that of the overwhelming majority of the million and a half souls forming the population of the Euxine-Pontus for a national government of their own.

As Archbishop Chrysanthos put it to me, these people will be happy to be given an opportunity to develop their own distinctive nationalness under a mandate to one of the Great Powers, preferably the United States. Incidentally, he informed me that their national movement has had valuable support from some 30,000 of their countrymen now settled in the United States and doing well there.

The Archbishop had a long and most sympathetic talk with President Wilson just before the latter's return to the United States. He has also had in the aspirations of the Euxine-Pontians. This despite the ambitious attitude and influence of certain power-hungry cliques inspired by Turkish bondholders in both countries. He found his great champion, of course, in Venizelos, the Greek premier whom President Wilson manding personality—"the greatest MAN"—at the Peace Conference. And because Greece favors Euxine-Pontian aspirations, Italy bitterly opposes them. My good Archbishop has certainly had no easy row to hoe in Paris; but he has kept sweet and kept on hoeing. One day, he did not expect the rebuilding of the ancient republic of Trebizond to be a matter of months merely.

The region constituting the proposed new republic, as shown by the accompanying map, stretches along the southeastern shore of the Black Sea (Pontus Euxine) from Batoum in the east to Iztel in the west, the

M. CONSTANTIN-JASON G. CONSTANTINIDES,
President of the Euxine-Pontus Nation's Congress

strip being from 30 to 80 miles in width. No survey has been made, but the area is conservatively estimated to be not less than 20,000 square miles, or about half that of England and three times that of Belgium. No census has been taken in many years, but the population of this Black Sea hinterland may roughly be set at 1,500,000, of whom Greeks belonging to the Orthodox Greek Church number about 1,000,000. There are also about 100,000 more inhabitants of undeniably Greek extraction who speak Turkish but are Greek in religion, and still another 200,000 Greeks whose fathers were forcibly "converted" to Islam. Many of these Greek Muslims still remain true to the faith of their fathers and practice it in secret. Besides the Greeks and the Turks, there are a sprinkling of Circassians, Tartars, Turcomans and Persians, numbering altogether perhaps 100,000. Before the massacres of 1915, there were also about 50,000 Armenians, none of whom are left.

MOST of the people live in the country and pursue agriculture. The region is mountainous in the east and south, while in the center and the west it stretches out in a table-land. Early in the spring the trees are just turning green, and later in the summer when they are laden with fruit and some and ripening corn aways in fields, the countryside presents a delightful panorama. The climate is salubrious, but rather hot in the summer. There is a short and more or less sharply defined rainy season and the winters are extremely pleasant. The land has great natural fertility and, with irrigation, is susceptible of very profitable cultivation.

The chief products are nuts, beans, eggs, maize, tobacco, hemp and hempseed, linseed, wax, hides and timber. Lead, copper, manganese and silver are mined. The very name of one of the large towns, "Almopolis"—Silver City—is suggestive. Alm is also found.

There are as yet no power industries and not many other manufactured articles are imported from France and Great Britain and these countries also buy most of the nuts and other provisions exported. In the Middle Ages, the Pontus exchanged its cereals and nuts for the silks of China, the pearls of Ceylon, the muslins of India, the diamonds of Persia, and Venetian glass. The country's present total foreign trade is estimated at about \$50,000,000 per year, about equally divided between exports and imports. There is not a mile of railway and few wagon roads and bridges in the whole country—a chance here for enterprising Americans to get in construction and development work.

Trebizond, the largest town, had a population of about 50,000 when the war began, although owing to Turkish tyrannies and exactions many of the inhabitants had fled. Some of them returned after the Turks were forced to evacuate. Reclining against the mountainside with the waves of the Black Sea lapping her feet, this city, one of the oldest and fairest in the East, was founded about 750 B. C. by Greeks from the Hellenic Colony of Sinope and it has always remained a center of Greek civilization. Today, after four centuries of Turkish misrule, her citizens wish her to be reborn as the capital of a free Greek republic, as she was in the days when her citizens feted Xenophon.

An interesting point, to which Archbishop Chrysanthos called my attention, is that the beginnings of what we call the "Italian Renaissance" in architecture and decoration are to be traced in the existing decorations of several of the churches of Trebizond, the gradation from the Greek through the Byzantine to the Renaissance being easily discernible. The city has broad paved streets, lined by a noble growth of trees, of which the people are justly proud, as they are of the beautiful architecture of their churches and many other buildings. It has two newspapers and two monthly publications, all printed in Greek.

Situated Trebizond has passed through many vicissitudes in the twenty-six centuries of its existence. At first a free republic, in the third century before Christ, it became incorporated in the empire of the Diadochi—Alexander's successors. The Black Sea coast was in the subsequent two centuries the scene of the death struggle between the Milesians and the Roman who under Nero, made the Greek Pontus a province of

A General View of Trebizond.

EK 2. The Kansas City Times gazetesinde Trabzon Modern Cumhuriyet'in Yeni Merkezi Olabilir başlıklı haber. 21 Nisan 1919

THE KANSAS CITY TIMES, MONDAY, APRIL 21, 1919.

Trabzon May Become Seat of Modern Republic

A Liberal Center of Trade, Shipped by Its Proximity to America, Plans to be a Modern Seat of Government on the Coast of the Black Sea.

Trabzon, the ancient city of the Black Sea, is being transformed into a modern center of trade and industry. The city is situated on a beautiful bay, and its strategic position makes it an ideal location for a modern republic. The city is being developed into a liberal center of trade, and its proximity to America makes it an ideal location for a modern seat of government on the coast of the Black Sea.

The city is being developed into a liberal center of trade, and its proximity to America makes it an ideal location for a modern seat of government on the coast of the Black Sea. The city is being developed into a liberal center of trade, and its proximity to America makes it an ideal location for a modern seat of government on the coast of the Black Sea.

Old Harbor Renewed

The harbor of Trabzon is being renewed and modernized. The old harbor is being replaced by a new harbor, and the surrounding area is being developed into a modern city. The harbor is being renewed and modernized, and the surrounding area is being developed into a modern city.

NEW BUREAU IN KANSAS

A new bureau has been established in Kansas. The bureau is being established in Kansas, and it is being established in Kansas. The bureau is being established in Kansas, and it is being established in Kansas.

THE TRAVELER'S HOME

The traveler's home is being established in Kansas. The traveler's home is being established in Kansas, and it is being established in Kansas. The traveler's home is being established in Kansas, and it is being established in Kansas.

THE LAND PROBLEM IN IRELAND

The land problem in Ireland is being addressed. The land problem in Ireland is being addressed, and it is being addressed in Ireland. The land problem in Ireland is being addressed, and it is being addressed in Ireland.

Linear to be Remembered

W. J. Jenkins

Let's Finish It—Buy Victory Bonds

Special Attractions for Music Lovers

Steinway The New Style A

The Best Player Piano in the Market for \$495 Easy Terms

The Gemstone Flauto and the Marvelous Duo Art Piano

J.W. JENKINS

1013 1/2 Walnut St. Kansas City, Mo.

EK 3. 13 Nisan 1919 Tarihli New York Times Gazetesi.

GREEKS LAY CLAIM TO STORIED TREBIZOND

Pontian Republic on the Black Sea Part of Territory Sought at Peace Conference—Conflicts with Italy in the Epirus, Smyrna, and Dodecanese Islands

TREBIZOND, for two centuries a part of the empire of an emperor, was the capital of a kingdom in the Black Sea region. It was the seat of a powerful kingdom, and its ruins were the starting point of the ancient world. The city was the seat of a powerful kingdom, and its ruins were the starting point of the ancient world. The city was the seat of a powerful kingdom, and its ruins were the starting point of the ancient world.

...the Greek claims to the Black Sea coast... the Greek claims to the Black Sea coast... the Greek claims to the Black Sea coast...

GREEK CLAIM AND GREEK CLAIMS AT PARIS—Showing the Proposed Greek Republic and the Territory Sought in Asia Minor and Epirus.

...the Greek claims to the Black Sea coast... the Greek claims to the Black Sea coast... the Greek claims to the Black Sea coast...

Redfern Corset

Your appearance means everything to you; therefore a Redfern Corset should mean everything to you, because it is surety for figure perfection. A Redfern is perfect in its interpretation of the latest vogue; perfect in its moulding of your figure to that vogue—and that which is fitted over it reflects perfection.

A Perfect Corset is a Redfern

Made by The Warner Bros. Corset Co. Back Laces Front Laces

The Bastinado was a form of punishment at one time common among the Turks and Chinese. It consisted in beating the offender on the sole of his feet with a light stick, or ball of twine.

You, too, receive blows that exhaust you—every day of your life

VERY day that you pound nail-studded leather heels on hard, unyielding pavements, you are inflicting upon yourself punishment like that of the Bastinado. The average man takes 8,000 steps a day. If you wear old-fashioned leather heels, studied with nails, you give your nervous system 8,000 jolts and jars. The constant repetition of these shocks exhausts your energy just as the Bastinado sapped the strength of its victims. Chronic over-fatigue, with its ever-present threat of serious illness, often results.

hard and brittle as in fountain pens, or soft and crumbly as in pencil erasers. To secure the resiliency and durability of O'Sullivan's Heels, the highest grades of rubber are "compounded" with the best toughening agents known. The "compound" is then "cured" or baked under high pressures. By this special process the greatest resiliency is combined with the utmost durability. It is this special process that has, since the making of the first rubber heel, established O'Sullivan's Heels as the standard of rubber heel quality.

Guaranteed to outlast any other heels

O'Sullivan's Heels are guaranteed to wear twice as long as ordinary rubber heels; and will replace three pairs of leather heels.

Go to your shoe repairer today and have O'Sullivan's Heels put on your shoes. O'Sullivan's Heels are furnished in black, white or tan; for men, women and children. Specify O'Sullivan's Heels, and be sure that you get O'Sullivan's—avoid the disappointment of substitutes.

You can protect yourself from the dangers of over-fatigue. You can remove one of the commonest causes of fatigue. Replace your hard, unyielding heels with O'Sullivan's Heels of live, resilient rubber. O'Sullivan's Heels absorb the shocks that jar you out. They relieve the joints and jars that make a burden of walking.

What gives a rubber heel "life"? It is not just the rubber that gives O'Sullivan's Heels their springiness and wearing qualities. Rubber, as you know, can be made

O'Sullivan's Heels

Absorb the shocks that tire you out

Yazar Hakkında / About Author

**Dr. Merve DOĞAN KADER | Biruni Üniversitesi |
mervedogann[at]biruni.edu.tr | ORCID: 0000-0002-8486-2403**

“İngiliz ve Amerikan Basınında Pontus Rumları ve Ankara Hükûmeti” isimli makalenin yazarı Merve Doğan Kader, Manisa Celal Bayar Üniversitesi’nde 2007-2011 yılları arasında lisans, 2011-2014 arasında Yüksek Lisans ve 2015-2021 arasında da doktora eğitimini tamamlamıştır. Doktora tezinde “İngiliz ve Türk/Osmanlı Belgelerinde Karadeniz’deki Çetecilik Faaliyetleri (1914-1922)” isimli konuyu, Yüksek Lisans Tezinde ise “Osmanlı/Türk Basınında İrlanda Bağımsızlık Mücadelesi 1919-1921” konuyu çalışmıştır. Yazarın tez konuları ile alakalı çeşitli çalışmaları mevcuttur. 2019 yılından beri Biruni Üniversitesi’nde Rektörlük biriminde Öğretim Görevlisi Dr. olarak çalışmaktadır. Bu üniversitede Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi, Türk Eğitim Tarihi, Eğitim Tarihi ve Uygarlık Tarihi gibi dersler vermektedir.

**Dr. Merve DOĞAN KADER | Biruni University |
mervedogann[at]biruni.edu.tr | ORCID: 0000-0002-8486-2403**

Merve Doğan Kader completed her undergraduate education between 2007-2011, her master's education between 2011-2014, and her doctorate education between 2015-2021 at Manisa Celal Bayar University. In her doctoral thesis, she studied the subject of “Gangs and Militia in the Black Sea Region in British And Turkish / Ottoman Documents (1914- 1922)” and “The Independence Struggle of Ireland in the Ottoman Press (1919-1922)” in her Master's Thesis. The author has various studies related to thesis topics. She has been working as a Lecturer Dr. in the Rectorate at Biruni University since 2019. She teaches courses such as Atatürk's Principles and History of Turkish Revolution, Turkish Education History, Education History, and Civilization History.